

УДК 336.64:336.246.027

Ломачинська І. А.

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

ВПЛИВ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ НА ФІНАНСОВУ СТІЙКІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Досліджено теоретичні аспекти впливу інструментів фінансової політики на фінансову стійкість суб'єктів господарювання. Обґрунтовано зміни показників фінансової стійкості підприємства в результаті підвищення прямих і непрямих податків, податків на майно. Визначено вплив на фінансову незалежність підприємств таких форм державної фінансової підтримки, як субсидії і субвенції, державне замовлення, бюджетні інвестиції, бюджетні пільгові кредити.

Ключові слова: фінансова стійкість, фінансова незалежність, фінансова політика, податки, доходи і видатки бюджету.

Постановка проблеми. Фінансова діяльність будь-якого підприємства направлена на забезпечення планомірного надходження і виплат грошових коштів, виконання платіжно-розрахункової дисципліни, досягнення оптимального співвідношення між власним і запозиченим капіталом та його ефективне використання. При цьому однією з основних характеристик ефективності цієї діяльності є фінансова стійкість, яка демонструє спроможність фінансових потоків по фазах циклу їх кругообігу повертатися в стан, який забезпечує правильні пропорції в русі цих потоків, незважаючи на вплив дестабілізуючих чинників. Отже, умовою фінансової стійкості підприємства є дотримання конкретних співвідношень між фінансовими потоками, які забезпечують покриття боргів і зобов'язань підприємств як у теперішньому, так і в майбутньому.

Дослідження Б. Бранча [1] демонструють, що сумарні втрати від виникнення фінансової невіддатності суб'єкту господарювання становлять 9,45-16,35% від початкової вартості підприємства. Окрім того, власники додатково втрачають 9,245-4,15%. Таким чином, загальні втрати становлять 18,7-20,5% від вартості підприємств. А. Альтман [2] вважає, що до виникнення банкрутства від відсутності фінансової стійкості промислові підприємства втрачають 15% вартості, підприємства торгівлі – 7%. Д. Нефьодов [3, с. 62-67], узагальнивши дослідження економістів за 25 років, виявив, що втрати від фінансової нестійкості становлять 11-15% від загальної вартості підприємства до виникнення фінансових труднощів, з яких прямі витрати становлять – 3,0-4,5%, непрямі – 8-10%. Окрім того, Т. Оплер та С. Тітман [4] стверджують, що підприємства, які мають більшу заборгованість в умовах кризи втрачають більшу частку ринку, ніж консервативні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи та принципи управління фінансовою стійкістю підприємств представлені в працях зарубіжних науковців: М. Абрютіної, І. Балабанова, П. Бароле, Р. Брейлі, Є. Брігхем, О. Васіної, А. Грачова, М. Крейніної, А. Ковальова, Б. Коласа, С. Майерса, Е. Маркар'яна, Дж. Мейнсона, Р. Сайфуліна, О. Стоянової, Е. Нагашева, Ж. Франсона, Дж. ван Хорна, А. Шеремета та ін. Окремі аспекти проблеми представлені у працях вітчизняних вчених В. Андрущенко, М. Білик, І. Бланка, В. Забродського, М. Кизима, А. Поддєрьогіна, В. Суторміної, О. Терещенко, Т. Унковської, Л. Шаблистої й ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Разом з тим управління фінансовою стійкістю підприємств ще не має достатньо

прийнятого рівня досконалості. Огляд наукового доробку вчених дозволив зробити висновок, що недостатньо висвітленим залишається питання дестабілізуючих чинників фінансово-господарської діяльності, зокрема зовнішнього впливу, серед яких важливого значення у забезпеченні фінансової стійкості підприємства в сучасних умовах розвитку національної економіки набуває державна економічна політика.

Формулювання цілей статті. Отже, враховуючи, що найбільш важливе значення для фінансової діяльності суб'єктів господарювання у системі державних фінансів відіграє бюджет, податки, метою статті є аналіз впливу фінансової політики держави на фінансову діяльність вітчизняних підприємств та теоретичне і практичне обґрунтування ефективної бюджетно-податкової політики держави як чиннику забезпечення фінансової стійкості вітчизняних суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз впливу державних фінансів на фінанси суб'єктів господарювання дозволяє визначити [5-6], по-перше, державні фінанси – це зовнішній чинник, який впливає на фінансову діяльність підприємств; по-друге, суб'єктом впливу державних фінансів є держава; по-третє, метою впливу державних фінансів на приватні є баланс між інтересами суспільства у цілому й суб'єктів господарювання; по-четверте, вплив державних фінансів відбувається через відповідні організаційні форми, які регламентовані нормативно-правовим забезпеченням; по-п'яте, вплив фінансового регулювання характеризується довгостроковістю і потребує прогнозування наслідків; по-шосте, вплив державних фінансів на діяльність суб'єктів господарювання можна оцінити кількісно на основі використання основних показників фінансової діяльності, зокрема ліквідності, платоспроможності, ділової активності, рентабельності; по-сьоме, взаємодію державних і приватних фінансів слід оцінювати й прогнозувати як на рівні підприємства, так і держави.

Спроможність держави надавати пряму фінансову допомогу суб'єктам господарювання в умовах нестабільності, невизначеності зменшується. Окрім того, виникає проблема оптимального відбору підприємств для прямої фінансової підтримки, де головним принципом повинно бути створення умов для зростання соціально-економічного добробуту країни. Разом з цим економічна та фінансова криза повинні виконувати функцію санації національної економіки та оздоровлювати її за рахунок закриття неефективних підприємств, активізації підприємницької здатності. Тому важливим, перш за все, є не пряме фінансування госпо-

дарських операцій неідеальних підприємств, що, як правило, є малоефективним та знижує рівень мотивації до виконання фінансових зобов'язань, ефективного використання обмежених фінансових ресурсів, а інституційне забезпечення досконалого механізму банкрутства, санації, відновлення платоспроможності, реорганізації та впровадження непрямих методів державної підтримки фінансово-господарської діяльності національних підприємств і зростання її результативності. Саме у цьому випадку актуальним є використання непрямих податкових і бюджетних механізмів.

Теоретичні дослідження впливу державних фінансів на приватні дозволяють виявити ряд закономірностей. В системі державних доходів фінансовий стан суб'єктів господарювання визначається такими елементами як порядок розрахунку податкової бази, ставка, періодичність і процедура, джерело сплати податку, податкові пільги та санкції тощо.

Нескладні розрахунки основних показників фінансового стану при умові збільшення податкового навантаження дозволяють виявити наступне (табл. 1). У випадку зростання ставки податків показники фінансової стійкості (фінансової незалежності, фінансової залежності, фінансової стабільності, фінансового ризику, захищеності кредиторів, маневреності власного капіталу, мобільності тощо) погіршуються. При цьому негативний вплив прямих податків буде сильнішим у випадку зменшення частки власного капіталу. Вплив же непрямих буде залежати від спроможності виробника/продавця перекласти податковий тягар на споживача/покупця. Отже, зростання непрямих податків компенсують споживачі, тому погіршення показників фінансової стійкості буде визначатися еластичністю попиту на даний товар, послугу.

Механізми фінансування державних витрат у цілому мають менший вплив на господарську діяльність недержавних підприємств, ніж механізми державних доходів. При цьому чинник

державних витрат не є ключовим у забезпеченні задовільного стану фінансів підприємств.

Аналіз таких механізмів державного фінансування комерційних підприємств як субсидії та субвенції, бюджетні кредити, державне замовлення та бюджетні інвестиції демонструє наступне (табл. 2). Якщо характеризувати фінансову стійкість підприємства, перш за все, коефіцієнтом власного капіталу (автономії), а також коефіцієнтом захищеності кредиторів ((чистий прибуток + податок на прибуток + процентні витрати) / процентні витрати), то у контексті цього бюджетні субсидії і субвенції використовуються або на розширення, що призводить до зростання капіталу і прибутку в майбутньому, або на заміщення кредиторської заборгованості. Такі зміни, як правило, обумовлюють покращення всіх показників платоспроможності та фінансової стійкості.

Використання пільгового бюджетного кредиту збільшує позикові кошти підприємства, що погіршує показники фінансової стійкості. Але з часом зростає капітал і прибуток на величину економії процентних витрат підприємства, і, як наслідок, коефіцієнт захищеності кредиторів буде покращуватися.

Показники фінансової стійкості у результаті виконання підприємством державних замовлень покращуються, що пов'язано з тим, що прибуток, а, відповідно, й власний капітал зростає.

В результаті отримання бюджетних інвестицій зростає величина капіталу, яку можна віднести до власного або довгострокового. Крім того, з часом як результат інвестицій зростає прибуток. Отже, виявлені тенденції підвищують рівень фінансової стійкості. Показник захищеності кредиторів не змінюється.

Таким чином, можна узагальнити, що у цілому збільшення державних витрат у формі державного замовлення, субсидій і субвенцій покращують показники фінансової стійкості підприємства, у формі пільгових бюджетних кредитів погіршує струк-

Таблиця 1
Вплив державних доходів на показники фінансового стану суб'єктів господарювання

Показник	Податкове джерело доходів бюджету		
	Податок на прибуток	Податки на майно	Непрямі податки
Рентабельність	Основні показники погіршуються	Основні показники погіршуються	Не впливає або показники погіршуються
Платоспроможність і ліквідність	Основні показники погіршуються	Основні показники погіршуються	Не впливає або показники погіршуються
Ділова активність	Вплив неоднозначний, ближче до нейтрального	Вплив неоднозначний, ближче до нейтрального	Не впливає
Фінансова стійкість	Основні показники погіршуються	Основні показники погіршуються	Не впливає або показники погіршуються

Джерело: складено автором

Таблиця 2
Вплив державних витрат на показники фінансового стану суб'єктів господарювання

Показник	Напрямок витрат бюджету			
	Субсидії, субвенції	Пільгові бюджетні кредити	Бюджетні інвестиції	Державний замовлення
Рентабельність	Або показники покращуються, або зміни несуттєві	Покращуються основні показники	Покращуються основні показники	Або показники покращуються, або зміни несуттєві
Платоспроможність і ліквідність	Покращуються основні показники	Покращуються основні показники	Вплив неоднозначний	Не впливає
Ділова активність	Вплив неоднозначний	Вплив неоднозначний	Покращуються основні показники	Або не змінюються, або погіршуються
Фінансова стійкість	Покращуються основні показники	Вплив неоднозначний	Покращуються основні показники	Покращуються основні показники

Джерело: складено автором

туру капіталу, але підвищує рівень захищеності кредиторів, у формі бюджетних інвестицій – покращує структуру капіталу і не впливає на зміну рівня захищеності кредиторів.

Аналіз основних коефіцієнтів фінансової стійкості вітчизняних підприємств в період 2004-2012 рр. (табл. 3) дозволяє виявити наступне. Практично усі основні показники не відповідають нормативам, що рекомендовані. Лише значення і динаміку коефіцієнту мобільності (оборотний капітал/позаоборотний капітал) можна вважати задовільним.

Статистика фінансово-господарської діяльності в Україні демонструє, що, якщо в 2011 р. у порівнянні з післякризовим 2010 р. обсяг державної підтримки за рахунок видатків зведеного бюджету збільшився, то у 2012 р. відбулося суттєве зменшення (див. табл. 4).

Аналіз динаміки видатків зведеного бюджету на економічну діяльність демонструє в цілому зростання державного фінансування приватних підприємств, але у відносному значенні показник нестабільний (див. табл. 5).

Динаміка надання субсидій (трансферти на поточні витрати і капітальні вкладення на безоплатній і на безповоротній цільовій основі) підприємствам з Державного бюджету у період 2007-2012 рр. (див. рис. 1) свідчить, що обсяг фінансування даної форми підтримки суб'єктів господарювання прямо залежить від соціально-економічного стану національної економіки.

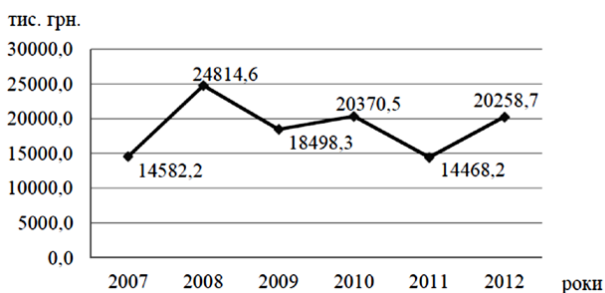

Рис. 1. Динаміка надання субсидій підприємствам
Джерело: Бюджетний моніторинг: аналіз виконання бюджету за 2012 рік [7]

Сукупний обсяг державних гарантій суб'єктам господарювання, які не включено до валових показників державної підтримки підприємств, оскільки вони безпосередньо не впливають на відповідні втрати або видатки бюджету, за даними Міністерства фінансів, становили: у 2007 р. – 3,5 млрд грн. (0,49 % до ВВП), у 2008 – 5,8 млрд грн. (0,62 % до ВВП), у 2009 – 32,9 млрд грн. (3,6 % до ВВП), у 2010 – 10,1 млрд грн. (0,93 % до ВВП), у 2011 – 12,9 млрд грн. (0,99 % до ВВП), у 2012 – 75,3 млрд грн (або 5,4% до ВВП) [8, с. 6; 9].

Основним джерелом пільг для вітчизняних підприємств в період 2007-2012 рр. був податок на додану вартість (понад 90 % у період до 2011 р., майже 70 % у 2011 році, 62 % у 2012 р.)

Таблиця 3

Основні коефіцієнти фінансової стійкості підприємств в Україні

коефіцієнт	Фінансової незалежності	Фінансової залежності	Фінансової стабільності	Фінансового ризику	Мобільності	Маневреності власного капіталу
норматив	> 0,5	< 0,5	> 1	< 1	> 0,5	0,4-0,6
2004	0,50	0,50	0,98	1,02	0,86	0,06
2005	0,48	0,52	0,94	1,07	0,91	0,10
2006	0,46	0,54	0,86	1,16	0,96	0,15
2007	0,45	0,55	0,82	1,22	0,94	0,17
2008	0,38	0,62	0,60	1,67	1,06	0,18
2009	0,38	0,62	0,63	1,60	1,00	0,14
2010	0,37	0,63	0,60	1,68	1,22	0,22
2011	0,38	0,62	0,63	1,60	1,19	0,23
2012	0,38	0,62	0,61	1,64	1,19	0,22

Джерело: розраховано на основі даних Державної служби статистики України: www.ukrstat.gov.ua

Таблиця 4

Узагальнені показники видатків зведеного бюджету, податкових та митних пільг, які можуть вважатися державною підтримкою, млн грн

показник	2010	2011	2012
Податкові пільги	37127	58764	48659
Митні пільги	21950	43900	42943
Видатки і кредитування зведеного бюджету на економічну діяльність	42832	57124	62337
ВСЬОГО	102910	159788	153979
Підтримка у % до доходів зведеного бюджету	32,7	47,7	34,6
Підтримка у % до ВВП	9,5	12,3	10,9

Джерело: розраховано автором на основі даних Державної казначейської служби: www.treasury.gov.ua, Міністерства фінансів України: www.minfin.gov.ua

Таблиця 5

Видатки зведеного бюджету на економічну діяльність, млн грн

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ВСЬОГО	40523	51322	39753	43832	57124	62377
Зростання до попереднього року, %	-	27	-23	10	30	9
Видатки у % до доходів зведеного бюджету	18,4	17,2	14,6	13,9	17,1	14,0
Видатки % до ВВП	5,6	5,4	4,4	4,0	4,4	4,4

Джерело: розраховано на основі даних Державної казначейської служби: www.treasury.gov.ua, НБУ: www.bank.gov.ua

(табл. 6). Що стосується пільг зі сплати податку на прибуток підприємств, їх питома частка у загальному обсязі до 2011 р. залишалася незначною. Однак у результаті новацій Податкового кодексу можливості включення до складу витрат від'ємного значення розрахунку об'єкта оподаткування (перенесення збитків попередніх років) зросла питома вага пільг за цим податком. Ця пільга є основною у загальній сумі втрат за податком на прибуток підприємств, і у 2011 р. складала понад 9,4 млрд грн. або 61% суми пільг за цим податком, у 2012 р. – понад 4,5 млрд грн., або 30%. Разом з тим це не вплинуло суттєво на частку збиткових підприємств (41,0% у 2010 р., 34,0% у 2011 р., 35,5% у 2012 р. [7]). Одночасно застосування цієї норми позначилося і на безпрецедентному зростанні валового обсягу податкових пільг у 2011 р.

Також можна відзначити, що між такими формами державної підтримки як гарантії держави підприємствам і видатками зведеного бюджету на економічну діяльність і податковими пільгами обернена залежність (рис. 2).

Рис. 2. Динаміка основних форм державної підтримки підприємств

Джерело: розраховано на основі даних Державної казначейської служби, Бюджетного моніторингу: аналіз виконання бюджету за 2012 рік [7]

За результатами регресійного аналізу зв'язку показника фінансової незалежності та основних джерел формування капіталу вітчизняних підприємств в останні роки виявлена пряма залежність між автономією суб'єктів господарювання і приростом власного капіталу (X_1), довгострокових запозичень (X_3) та обернена з приростом короткострокових зобов'язань (X_2): $Y = 0,378 + 0,185 X_1 - 0,218 X_2 + 0,133 X_3$ ($R^2 = 0,9553$, $F_{розр.} > F_{кр.}$). Отже, для підвищення рівня фінансової незалежності українських підприємств доцільно пришвидшити приріст власного капіталу суб'єктів господарювання та стримати приріст короткострокових зобов'язань.

Аналіз впливу державної підтримки на формування капіталу вітчизняних підприємств демонструє:

позитивно на загальний обсяг власного капіталу (Y_1) впливають державні гарантії (X_2), витрати зведеного бюджету на економічну діяльність (X_3), податкові пільги (X_4): $Y_1 = 129415,8 + 1,009 X_2 + 3,702 X_3 + 29,505 X_4$ ($R^2 = 0,916$, $F_{розр.} > F_{кр.}$);

виявлено позитивний зв'язок між короткостроковими зобов'язаннями (Y_2) і державними гарантіями (X_2), податковими пільгами (X_4), обернений з витратами зведеного бюджету на економічну діяльність (X_3): $Y_2 = -278887,0 + 0,949 X_2 - 3,669 X_3 + 61,705 X_4$ ($R^2 = 0,968$, $F_{розр.} > F_{кр.}$);

обсяг довгострокових запозичень (Y_3) знаходиться у прямих залежностях з податковими пільгами, обернений з державними гарантіями, витратами бюджету на економічну діяльність: $Y_3 = -91873,7 - 0,334 X_2 - 0,874 X_3 + 21,775 X_4$ ($R^2 = 0,989$, $F_{розр.} > F_{кр.}$);

зв'язку між субсидіями (X_1) і джерелами формування капіталу не виявлено. Отримані результати дозволяють узагальнити, що найбільш привабливою формою державної підтримки із запропонованих є витрати зведеного бюджету на економічну діяльність, що дозволить збільшити обсяг власного капіталу та зменшити зобов'язання. Крім того, відповідно теоретичним висновкам, зростання власного капіталу дозволить пом'якшити вплив прямих податків на підприємства, та, як результат, забезпечить підвищення дієвості регулюючої функції податків. Збільшення податкових пільг обумовлює суттєве зростання усіх джерел формування капіталу. Однак найбільш суттєвий вплив виявлено для короткострокових зобов'язань, що є негативним для рівня фінансової незалежності. Разом з тим такий ефект та неоднозначний вплив державних гарантій, відсутність зв'язку між субсидіями, субвенціями і джерелами формування капіталу, можна пояснити неефективною політикою державної підтримки підприємств. Так, основну частину витрат на субсидії, поточні та капітальні трансферти за останні чотири роки склало фінансування поточної діяльності (60-70%). Понад 50% відповідних видатків державного бюджету в розрізі цієї класифікації зосереджено у трьох регіонах – м. Київ, Донецька та Луганська області. Ситуація при використанні пільг зі сплати податку на прибуток у різних галузях промисловості свідчить про відсутність стабільного доступу до цього інвестиційного ресурсу. В окремих галузях, зокрема в АПК, пряма бюджетна підтримка в 2012 р. надавалася у вигляді здешевлення кредитів і була спрямована на погашення боргів минулих періодів. Тенденцією у 2009-2012 рр. для всіх видів підтримки є низька питома вага промислових галузей з потенціалом імпортозаміщення при високих обсягах підтримки сільськогосподарства, паливно-енергетичного комплексу, сфери послуг, розвитку інфраструктури. При

Таблиця 6

Розподіл втрат від податкових пільг за видами податків, млн грн

Вид податку	2009	2010	2011	2012
Податок на прибуток підприємств	2023,9	2130,7	15366,8	15108,8
у % до валового обсягу пільг	7,2	5,7	26,1	31,1
Плата за землю	-	-	252,8	359,2
Податок на додану вартість	25830,6	34449,7	41018,2	30271,4
у % до валового обсягу пільг	91,7	92,3	69,8	62,2
Акцизний податок	329,0	761,0	2125,3	2919,7
РАЗОМ	28183,5	37341,4	58763,0	48659,1

Джерело: [8]

цьому частка підприємств обробної промисловості у сумі бюджетних видатків не перевищує 1%. Щодо податкових пільг, то частка таких галузей як текстильна промисловість, виробництво гумових та пластмасових виробів, виробництво машин та устаткування також не перевищує 1% у валовому обсязі податкових пільг. Крім того, питома частка пільг у сфері досліджень і розробок знизилася з 1,6% у 2006 р. до 0,4% у 2011 р., при тому, що відповідні видатки зведеного бюджету становили 2,5%-2,1%, а бюджетне кредитування за цим видом діяльності взагалі не надавалося.

Висновки і пропозиції. Отже, аналіз впливу державних фінансів на фінансову стійкість вітчизняних підприємств у сучасних умовах дозволяє узагальнити: податкові зміни і вибір форми фінансової державної підтримки суб'єктів господарювання повинні забезпечувати приріст, перш за все, власного капіталу. В контексті цього ефективна бюджетно-податкова політика, незважаючи на зростання ролі фіскальної складової, повинна включати наступне. По-перше, доцільним є забезпечення пропорційного зниження ефективної податкової ставки. Тобто сума податків, які сплачує підприємство, повинно змінюватися пропорційно зниженню обсягу коштів, які залишаються у розпорядженні підприємств. По-друге, оптимізація умов відшкодування податків із бюджету, що включає лібералізацію та оперативність даного процесу. Перш за все, це стосується

ся відшкодування перевищення «сплаченого» та «отриманого» ПДВ. Важливим аспектом також є правила заліку збитків. По-третє, оптимізація форм державної підтримки (гарантії, субсидії, витрати бюджету на економічну діяльність, податкові пільги тощо), що має визначатися станом розвитку регіонів, галузей, національної економіки, фінансової системи. По-четверте, оптимізація механізмів фінансування витрат бюджету. Так, податкові пільги й мінімізація податкових витрат є механізмами економіки зростання, а не спаду. Також вони потребують економічного обґрунтування щодо принципів забезпечення інвестиційної привабливості, економічного зростання, соціально-економічного добробуту. Крім того, зростання власного капіталу вітчизняних підприємств для підвищення фінансової незалежності, виходячи з результатів регресійного аналізу, доцільно підтримувати бюджетними довгостроковими інвестиціями, державними замовленнями, які, окрім того, не лише збільшать платоспроможний попит, а й будуть сприяти зниженню витрат виробництва. По-п'яте, оптимізація податкових пільг відповідно принципу компенсації за виконання суб'єктами господарювання певних суспільно важливих функцій відповідно до завдань державної економічної стратегії і фінансової безпеки держави з урахуванням вирішення поточних і стратегічних соціальних і економічних проблем.

Список літератури:

1. Branch, V. The Cost of Bankruptcy / V. Branch // International Review of Financial Analysis. – № 11. – 2002. – Р. 39-57.
2. Altman E.I. The Success of Business Failure Prediction Models / E.I. Altman // Journal of Banking and Finance. – № 8. – 1984. – Р. 171-198.
3. Нефёдов Д. А. Методы аппроксимации и количественной оценки издержек финансовой неустойчивости / Д. А. Нефёдов // Корпоративные финансы. – № 3(7). – 2008. – С. 62-67.
4. Opler T. Financial Distress and Corporate Performance / T. Opler, S. Titman. // The Journal of Finance. – 1994. – № 49. – Р. 1015-1040.
5. Ломачинська І. А. Вплив державних фінансів на фінансову діяльність вітчизняних підприємств. // Закономірності розвитку підприємств в умовах невизначеності економічного середовища : кол. монографія / за заг. ред. О.В. Горняк. – Одеса, 2014.
6. Ломачинська І. А. Оптимізація впливу державних фінансів на розвиток фінансів суб'єктів господарювання в умовах макроекономічної нестабільності. /І. А. Ломачинська // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2011. – Випуск 1(58). – С. 72-81.
7. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2012 рік / [Самчинська І. М., Рудик А. Ю., Зубенко В. В. та ін.]. – К., 2013. – 75 с.
8. Черніков, Д. О. Модернізація системи державної підтримки суб'єктів господарювання в Україні / за ред. Я. А. Жаліла. – К. : НІСД, 2013. – 48 с.
9. Динаміка Валового внутрішнього продукту України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://index.minfin.com.ua/index/gdp/>.

Ломачинская И. А.

Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова

ВЛИЯНИЕ ФИСКАЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ НА ФИНАНСОВУЮ УСТОЙЧИВОСТЬ УКРАИНСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Резюме

Исследованы теоретические аспекты влияния инструментов фискальной политики на финансовую устойчивость субъектов хозяйствования. Обоснованы изменения показателей финансовой устойчивости предприятия в результате повышения прямых и косвенных налогов, налогов на имущество. Определено влияние на финансовую независимость предприятий таких форм государственной финансовой поддержки, как субсидии и субвенции, государственный заказ, бюджетные инвестиции, бюджетные льготные кредиты.

Ключевые слова: финансовая устойчивость, финансовая независимость, фискальная политика, доходы и расходы бюджета.

Lomachynska I. A.

Odessa I. I. Mechnikov National University

INFLUENCE OF FISCAL POLICY ON FINANCIAL STABILITY OF UKRAINIAN COMPANIES

Summary

Theoretical aspects of influence of a fiscal policy apparatus on economic players' financial stability are researched. Changes of financial stability activities are viewed as a result of increase in direct and indirect taxes as well as in property taxes. The influence of such state support forms as subsidies and subventions, a state demand, budget investments and budget preferential credits on companies' financial independence is defined.

Key words: financial stability, financial independence, fiscal policy, budget revenues and expenditures.

УДК 336.2+(339.9)

Лукановська І. Р.

Тернопільський національний економічний університет

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ
МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ

Розглянуто нормативно-правові основи здійснення міжнародного співробітництва України в сфері оподаткування. Виділено проблематику боротьби з подвійним оподаткуванням правовими методами як пріоритетний напрям міжнародного співробітництва. Проаналізовано діяльність відділу вивчення міжнародного досвіду у сфері оподаткування при Міністерстві доходів та зборів. Розглянуто тенденції залучення та використання міжнародної технічної допомоги органами податкової політики у 2013 р.

Ключові слова: податкова політика, подвійне оподаткування, міжнародне співробітництво, угоди, конвенції, міжнародна технічна допомога.

Постановка проблеми. Податки є головним джерелом наповнення державного бюджету, а з іншого боку, – важливим інструментом державного регулювання економіки. Оскільки глобалізаційні процеси значно впливають на відкриті економіки, постає необхідність адаптації усіх сфер господарювання держави до сучасних умов. Неабияку роль у процесах реформування відіграє міжнародне співробітництво, яке дозволяє не тільки досягти більш високих результатів в тій чи іншій галузі, але й знайти спільні шляхи вирішення проблем. Вищенаведені твердження стосуються і сфери оподаткування. А актуальність дослідження підтверджується ще й тим, що Україна прагне і робить кроки назустріч європейській спільноті, тому інтенсифікація міжнародного співробітництва, зокрема в сфері оподаткування, вплине на пришвидшення процесу інтеграції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика реформування податкової політики України є актуальною, зважаючи на кількість присвячених їй наукових досліджень вітчизняних вчених. Зокрема, достатньо уваги вчені приділяють використанню міжнародного досвіду при розробці та удосконаленні податкових механізмів та інструментарію. Не менш вагомим є проблематика інтенсифікації міжнародного співробітництва в сфері оподаткування, яка знайшла відображення в працях таких відомих вчених, як З.С. Варналій, Ю.Г. Дем'янчук, І.Ю. Думанська, А.В. Максименко, П.О. Селезень та багато інших. Зокрема, З.С. Варналій наголошує на ролі міжнародних організацій у підвищенні ефективності співпраці держав у сфері оподаткування, подає ґрунтовний аналіз податкового права ЄС та окреслює можливі шляхи адаптації вітчизняного законодавства до вимог європейського співтовариства [9, с. 532-564]. А.В. Максименко розглядає міжнародний досвід податкового адміністрування [5]. Ю.Г. Дем'янчук

у своїй праці аналізує поняття та основні ознаки подвійного оподаткування в правовому полі, а також наголошує на визначальній ролі міжнародного співробітництва в аспекті усунення проблеми подвійного оподаткування [1]. Натомість І.Ю. Думанська основну роль в вирішенні проблеми подвійного оподаткування віддає Податковому кодексу України і наголошує на важливості дотримання норм та правил саме на національному рівні, оскільки це сприятиме більш ефективному міжнародному співробітництву [2]. О.П. Селезень у своїй дисертаційній роботі виявив закономірності та тенденції розвитку міжнародно-правового співробітництва держав у сфері оподаткування, а також значну увагу приділив порівняльно-правовому аналізу договорів України про уникнення подвійного оподаткування доходів і майна як найбільш поширеного виду міжнародних податкових договорів [6].

Вирішення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених питанням міжнародного співробітництва, на наш погляд, ці дослідження розглядають лише окремі аспекти даної проблематики. Тобто необхідно більш комплексно підійти до оцінки міжнародного співробітництва України в сфері оподаткування, а зокрема її нормативно-правових та інституціональних аспектів.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є висвітлення сучасних тенденцій міжнародного співробітництва органів податкової політики України, оцінка інтенсифікації їх відносин, а також окреслення перспективних шляхів розвитку.

Виклад основного матеріалу. На жаль, податкова політика України не досягла найвищого рівня узгодженості, тобто містить ще багато дискусійних положень, які, так чи інакше, впливають на позицію нашої держави на міжнародному рівні. Для прикладу, А.В. Максименко, аналізуючи позицію України у міжнародних рейтингах,